

Hoe ziet het overzees land eruit waar de Boeren voet aan wal zetten?

100 miljoen jaar geleden worden de fundamente van de haven van Durban op een natuurlijke manier door het water aangelegd en ontstaat een baai gekenmerkt door twee zandruggen, The point en Bluff.

Het water dat langs rivieren de baai en de Indische Oceaan worden ingestuwd zorgt voor de aanvoer van grote hoeveelheden vis. Het gebied bestaat uit graslanden met flamingos, nijlpaarden en pelikanen. De vroegste bewoners zijn leden van de Lala Tribe, die leven van visserij, jacht en landbouw in de vruchtbare tropische kustbossen.

In **1497** meert de Portugese ontdekkingsreiziger Vasco da Gama op kerstdag **1497** aan bij Port Natal en noemt de plek Rio de Natal (Kerstmisrivier). Hoewel dit waarschijnlijk de huidige Transkei is, zijn de Portugese ontdekkingsreizigers hiermee de eerste Europeanen die daar voet aan wal zetten.

In **1576** wordt de kust van Natal door een Portugese cartograaf op de kaart gezet.

Drie eeuwen lang komen op Port Natal eigenlijk alleen schipbreukelingen en slavenhandelaars. In **1684** arriveren de eerste Europese handelsschepen in Natal om ivoor te kopen.

De eerste Europeanen die zich in de regio vestigen zijn de overlevenden van twee schipbreuken. In **1686** strandt een schip van de V.O.C., de Stavenisse, bij Umzinto. De bemanning loopt naar het noorden totdat zij de baai van Natal bereiken. Daar ontmoeten zij de overlevenden van de 'Goede Hoop', die tijdens een storm in **1685** gestrand zijn. De twee groepen wonen een jaar lang in een hut op de Bluff (aan de zuidkant van de baai), het eerste Europees bouwwerk in Durban!

Na een relatief succesvolle eerste handelsexpeditie plant de V.O.C. om hier een handelspost te ontwikkelen. Er wordt land gekocht van Chief Inyangesi in ruil voor kralen, koper en ijzer ter waarde van zo'n 1000 gulden. Er doen zich echter 'technische' problemen voor met de zandbanken in de baai en de handel wordt eigenlijk nooit echt ontwikkeld.

In **1730** stichten de Nederlanders een alternatieve handelspost in Delagoa Bay, het huidige Maputo Bay, aan de kust van Mozambique.

Vanaf **1822** kondigen de Britten een aantal hervormingen af met het doel een einde te maken aan de manier van leven van de Boeren. Zo worden onder andere; een effectievere belasting, landtoewijzing en grotere invloed van de rechterlijke macht ingevoerd.

In **1823** arriveren de eerste Engelse handelaren., gedreven door de verhalen over over Shaka, de machtige leider van de Zoeloe's, en zijn imperium.

Luitenant Francis en George Farewell zeilen de baai van Natal in en worden door een storm over de zandbanken geblazen.

In mei **1824** keren ze terug met Henry Francis Fynn en een groep avonturiers, ze zetten hun eerste kamp op, nu bekend als Farewell Square. Henry Fynn is de eerste Europese handelaar die contact maakt met Shaka, hoewel de aankomst van de Europese handelaren al een jaar eerder aan Shaka gerapporteerd is.

Fynn en zijn groep claimen, ten onrechte, afgezanten van Koning George te zijn en worden met veel eergaards door Shaka ontvangen. Fynn helpt Shaka herstellen van een steekwond, en krijgt daarvoor als dank een stuk land van 9000 km².

Fynn verklaart zichzelf Koning van Natal en verwerft zijn macht op dezelfde brute manier als zijn beruchte buurman Shaka.

In **1828** wordt de dwangarbeid afgeschaft, daarmee is de weg vrijgemaakt voor de afschaffing van de slavernij.

In datzelfde jaar **1828** wordt Shaka door zijn broer Dingane vermoord.

De Boeren richten hun blik op het land aan de overkant van de Oranjerivier dat nog niet onder Brits gezag valt. Ze willen absoluut van onder de druk van de Britten uit. Hun voornaamste bezwaren zijn; de proclamatie van het Engels tot enige officiële taal en tot enige voertaal in het onderwijs, de afschaffing van de slavernij en de vestiging van 5000 Britse emigranten in de Kaapkolonie.

Aan het begin van de 19de eeuw maken de bewoners van het binnenland van Zuid-Afrika een periode van grote onrust door. Stammenoorlogen tussen de Bantoesprekende volken drijven veel stamleden dieper het binnenland in. Ze trekken zuidwaarts langs de oostkust, waar ze in contact komen met de blanken die hun territorium naar het noorden en oosten aan het uitbreiden zijn. Langs de grenzen van de oostelijke Kaap draaien deze ontmoetingen bijna altijd uit op gewapende confrontaties. Een tekort aan vruchtbaar land is de belangrijkste oorzaak van de problemen. Zowel de Xosa als de blanke kolonisten zijn veehouders, die afhankelijk zijn van voldoende weidegronden. Een serie verwoestende droogtes verergert de situatie en tegen **1830** is het duidelijk dat het oostelijke grensgebied zwaar overbevolkt is.

In **1831** zorgt Dingane voor de eerste onrust door de bevoorradingspost aan te vallen. De relatie met de blanken wordt hersteld en meer migranten, voornamelijk uit de Kaap, komen zich hier vestigen.

Fynn's nederzetting, Port Natal (op dat moment zijn er amper 35 blanke inwoners), groeit uit tot een stad en wordt in **1835** Durban genoemd, naar de toenmalige Gouverneur van de Kaapkolonie, Sir Benjamin d'Urban.

Na de zesde Kafferoorlog met de Xhosa in **1834** trekken duizenden Boeren, ook wel Voortrekkers genoemd, in **1837** en **1838** met zwaarbeladen ossenkarren over de verraderlijke Drakensbergen naar Natal. Daar wacht ze een onzekere toekomst in een gebied dat amper in kaart is gebracht. Weliswaar zijn ontdekkingsreizigers tijdens enkele expedities tot in het binnenland doorgedrongen, maar de wijde vlakten voorbij de machtige Oranjerivier blijven een onbekende en afschrikkende uitgestrektheid in een land dat door stammenoorlogen meermaals was ontvolkt.

Piet Retief leidt één van de eerste groepen Voortrekkers op de zeer gevaarlijke tocht. Met 70 man trekt hij verder naar de koninklijke kraal van de Zoeloes, Mgundgundlovu .

Hier sluiten de Voortrekkers op 4 februari **1838** een overeenkomst met koning Dingane, waarbij grote delen van Natal aan de Boeren worden afgestaan nabij de rivier de Ncome.

Door een onjuiste vertaling van een Engelse dominee die het gesprek tussen Piet Retief en Dingane leidt, komen de voortrekkers in de problemen. Retief gaat ervan uit dat deze landconcessie hun eigendom is terwijl Dingane, vanuit de Zoeloetraditie, met de concessie enkel het gebruiksrecht heeft gegeven. Beiden voelen zich bedrogen en Piet Retief wordt samen met een aantal familiehoofden door sluipmoordenaars van Dingane vermoord.

De voortrekkers geven het idee van vreedzaam samenleven met de Zoeloes op en eisen hun landconcessie op als eigendom. Ze kiezen Andries Pretorius als hun nieuwe leider, bouwen een *Laager* (een cirkel van ossenwagens) rondom hun erven en stuurden een boodschapper naar Dingane om hun beslissing over te brengen.

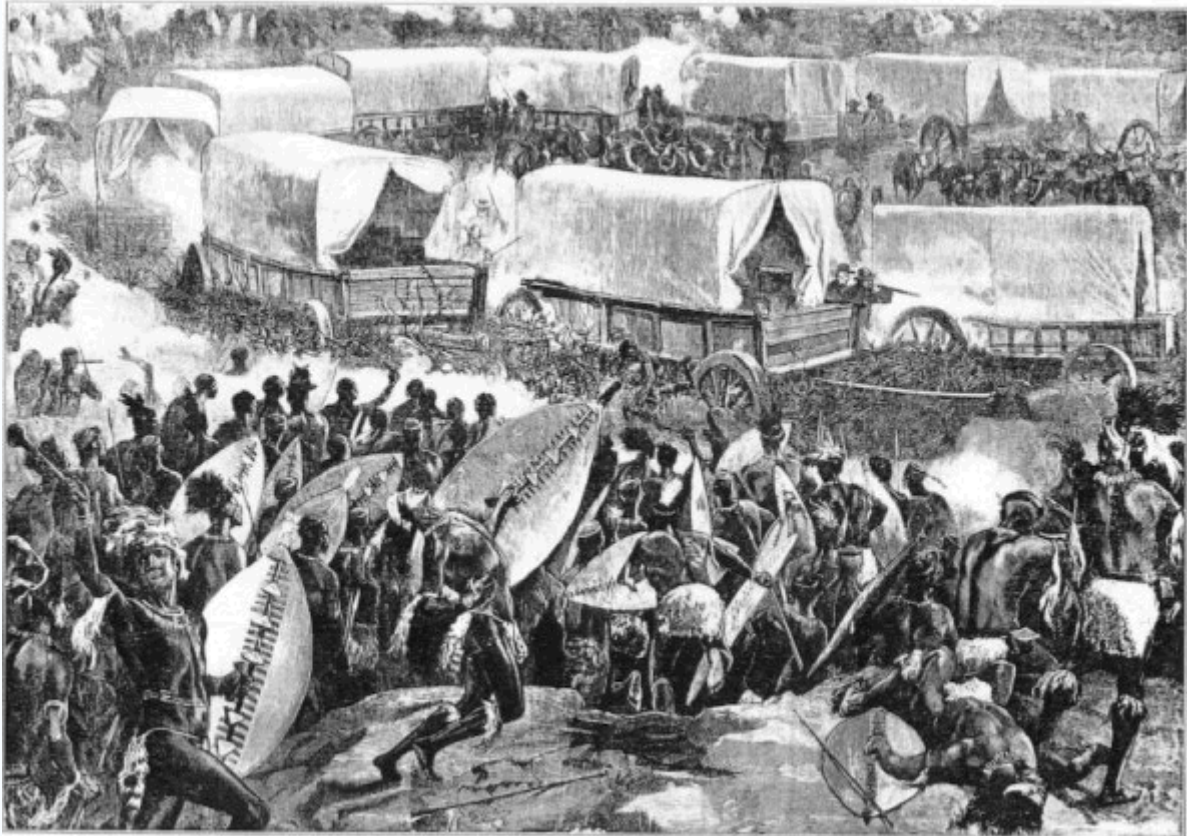
Dingane doodt de boodschapper en verzamelt een leger Zoeloekrijgers om de Boeren te verjagen.

Op 15 december **1838** leggen de voortrekkers een gelofte af aan hun (calvinistische) God. Indien God hun de overwinning schenkt, zullen ze de dag eren als vrije dag en op die plaats een kerk bouwen.

Op 16 december **1838** strijden slechts 464 voortrekkers tegen een Zoeloeleger van meer dan 20.000 man sterk. Dankzij hun *Laager* (een cirkel van ossenwagens), hun geweren, hun motivatie en hun kanon worden de Zoeloes in de pan gehakt. Slechts drie voortrekkers worden tijdens deze slag gewond, waaronder Andries Pretorius die door een *assegai* (een Zoeloe-speer) geraakt wordt, en geen enkele Boer laat er het leven.

Doordat het bloed - volgens de overlevering van de gevallen Zoeloe-krijgers de Ncome-rivier bloedrood kleurde, wordt de rivier door de voortrekkers omgedoopt tot **Bloedrivier**.

De macht van het grote, door Shaka gestichte Zoeloerijk is gebroken. De Afrikaners zien in deze overwinning de hand van God.

Vanaf **1834** sturen leiders als Piet Uys en Louis Trichardt groepen Boeren op weg om het nieuwe gebied te verkennen.

Gedeeltes van Natal worden in **1838** door de Boeren in beslag genomen. Hier stichten de Boeren de republiek Natalia in Pietersmaritzburg, 55 kilometer ten westen van Durban, die wordt geregeerd door een gekozen Volksraad.

Deze republiek zou echter maar kort bestaan. Van hieruit koloniseren de Engelsen Natal.

Kleine groepen mensen van gemengd bloed, de Griquas, zijn de rassendiscriminatie op de Kaap ontvlucht, en hebben in het gebied inmiddels staatjes gesticht. Ze domineren de omliggende zwarte naties omdat ze over paarden en vuurwapens beschikken.

De afschaffing van de slavernij in **1838** en de daaropvolgende emancipatie van de vrijgemaakte slaven veroorzaken spanningen. De Boeren konden tot op heden min of meer hun eigen gang gaan en zich alles toe-eigenen, vooral land en arbeidskrachten.

De eerste straten in Durban worden in **1839** aangelegd.

Tegen **1840** wordt Port Natal toegevoegd aan de nieuwe republiek en bestaat de regio uit drie districten, Pietermaritzburg, Port Natal en Weenen.

Rond **1842** is de steeds grotere invloed van de Voortrekkers een doorn in het oog van de Britten die besluiten tot actie over te gaan door troepen te sturen onder leiding van kapitein Thomas Smith en Durban te bezetten.

Bij het "Oude Fort" op The Point komen de Britten meteen in aanvaring met de Voortrekkers. Tijdens een volksraad in Pietermaritzburg wordt beslist het gebied over te dragen aan de Britse autoriteiten. De Voortrekkers trekken zich terug over de Drakensbergen om zich bij de Afrikaners op het Hoogveld te voegen in de Vrystaat. De Britten annexeren de havennederzetting en het achterland als kroonkolonie.

Op 31 mei **1844** wordt Natal officieel erkend door de Kaapkolonie en hierdoor worden veel nieuwe settlers, op zoek naar land, aangemoedigd om naar Durban te trekken. In de zestiger jaren van de 19de eeuw zorgt de ontwikkeling van de suikerrietindustrie ervoor dat Durban als havenstad groeit, wat de stad één van haar meest unieke eigenschappen geeft. Omdat de Zoeloe's tevreden zijn met hun landbouw en traditionele economische activiteiten, worden goedkope arbeiders uit India overgebracht. Een deel van hen besluit na het 5-jarig contract definitief te blijven.

In **1846** annexeren de Britten de streek ten zuiden van de Vaalrivier onder de naam "Orange River Sovereignty".

Een Britse invasiemacht annexeert in **1848** het hele gebied tussen de Oranjerivier en de rivier de Vaal.

Meteen in **1848** proberen de Boeren zich vergeefs met geweld opnieuw in het gebied te vestigen. Een door Pretorius geleid tegenoffensief wordt afgeslagen in de slag van Boomplaats.

Uiteindelijk leidt een regeringswisseling in Londen ertoe dat de Britten in **1852** de onafhankelijkheid van de Boeren ten noorden van de Vaal (Transvaal, in 1856 hernoemd tot Zuid-Afrikaansche Republiek,) - en vervolgens in **1854** ook ten zuiden van deze rivier (Oranje Vrijstaat), erkennen.

Veel Afrikaners beschouwen de Grote Trek als voltooid. Zuid-Afrika is verdeeld in een Britse koloniaal zuiden en een voornamelijk Afrikaner zuiden. Burgerrechten zijn alleen voorbehouden aan blanke protestantse Afrikaners. Geleidelijk wordt de macht van de zwarte volken in de aangrenzende gebieden verder uitgehold.

Tussen **1840** en **1898** wordt een reeks conflicten uitgevochten met de Venda, Sotho, Pedi en Ndebele in Transvaal en Vrijstaat. Deze resulteren alle in nederlagen voor de inheemse volken. Dit heeft tot gevolg dat gebieden van vaak enorme afmetingen worden overgedragen aan de Boeren, terwijl de overgebleven door zwarten bewoonde gebieden worden aangeduid als "inheemse reservaten", die uiteindelijk tot reservoirs van goedkope arbeid voor de Afrikaners worden

De regering in Kaapstad blijft proberen, door het instellen van bufferzones, de kolonisten te scheiden van de zwarte stammen. Deze pogingen blijken vruchteloos. De blanke Boeren blijven verder naar het oosten oprukken en dringen de zwarte stamlanden binnen, waardoor ze zich blootstelden aan overvallen op hun boerderijen. Deze worden steeds talrijker en verwoestender, waarop de kolonisten de zaken in eigen hand namen.

Tussen **1819** en **1853** breken er vier grensoorlogen - de zogenaamde Kafferoorlogen - uit, waarbij duizenden Xosa om het leven komen.

Pogingen van de Britse regering om haar gezag te herstellen, worden beantwoord met een vastberaden verzet van de Boeren.

Het gevoel van vervreemding van de Kaap wordt nog versterkt door hun woede over het uitblijven van compensatie voor hun verliezen. Bovendien wordt het werk bemoeilijkt door een tekort aan werkkrachten. Door de vrijmaking van de slaven lijden de Boeren grote financiële verliezen.

De blanke bevolking in de grensstreken voelt zich onveilig, omdat de bevrijde slaven veelal een zwervend bestaan leiden. De overgrote meerderheid van de Afrikaners is uiterst conservatief en maakte strikt onderscheid tussen blank en zwart op basis van ras, sociale status en godsdienst.

Het beleid van de koloniale regering wordt door de Boeren als een belediging gevoeld van hun diepgewortelde overtuigingen. Ook zijn ze verontwaardigd over het feit dat ze nauwelijks vertegenwoordigd zijn op regeringsniveau. en over het ontbreken van medezeggenschap in beslissingen over zaken die hen direct aangaan.

Wrok hebben de Boeren ook tegen de protestantse zendelingen. Hun streven naar sociale hervormingen bots met hun diepgewortelde vooroordelen.

Tegen het midden van de jaren dertig van de 19de eeuw is een aantal Afrikaner Boeren tot de slotsom gekomen dat er voor hen geen toekomst meer is in de oostelijke grensgebieden. De enige overgebleven optie is een massale emigratie naar de gebieden ten noorden en noordoosten van de Kaapkolonie.

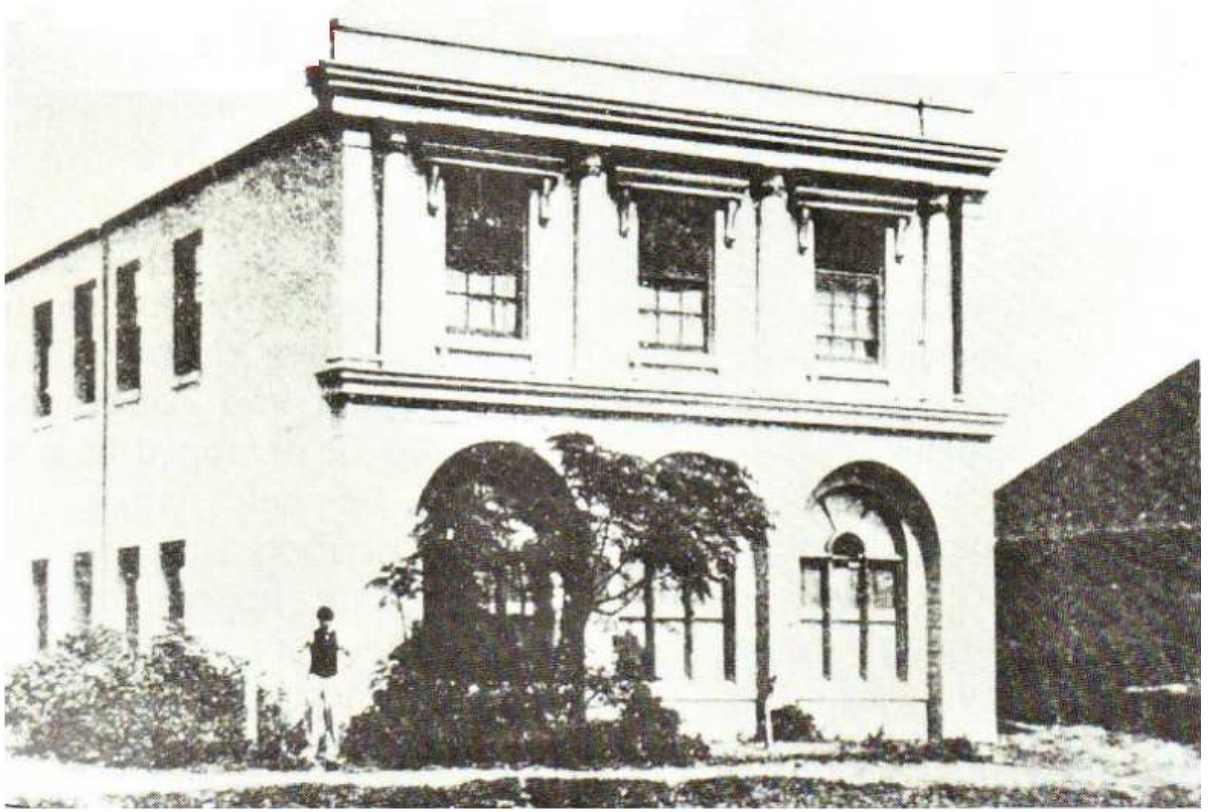
Het aantal inwijkelingen, vooral uit het Verenigd Koninkrijk, begint opnieuw toe te nemen. De Britten laten omstreeks **1860** suikerrietplantages aanleggen. Omdat de Zoeloe's weinig zin hebben om op deze plantages te werken, voeren de Britten vele duizenden Hindu's uit India in, die zij met een arbeidscontract van vijf jaar lokken. Deze contractarbeid is een vorm van slavernij. De Indiërs verlaten vrijwillig hun land, maar komen in een stelsel van onvrije arbeid terecht. Voor contractbreuk gelden geen burgerrechterlijke, maar alleen strafrechterlijke bepalingen. De planters kunnen dus de lonen handhaven en de winsten verhogen. De arbeiders hebben geen inspraak en na vijf jaar zitten zij met héél weinig geld, héél ver van hun thuisland.

Bron: <http://www.opreisnaarzuidafrika.nl/plaats.php?plaats=42&lang=nl>

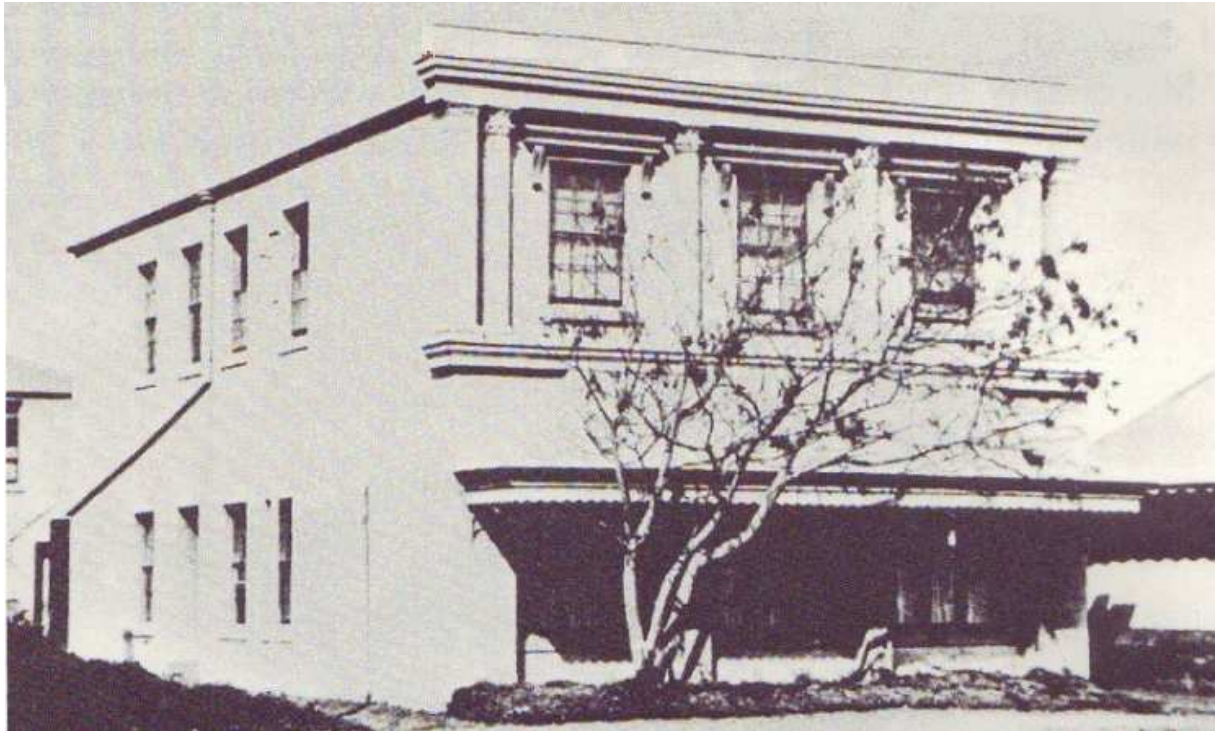
www.bertsgeschiedenis.nl/.../bloedrivier.gif

Wikipedia

1863

De Slavenmarkt door Gustave Boulanger, vóór 1882

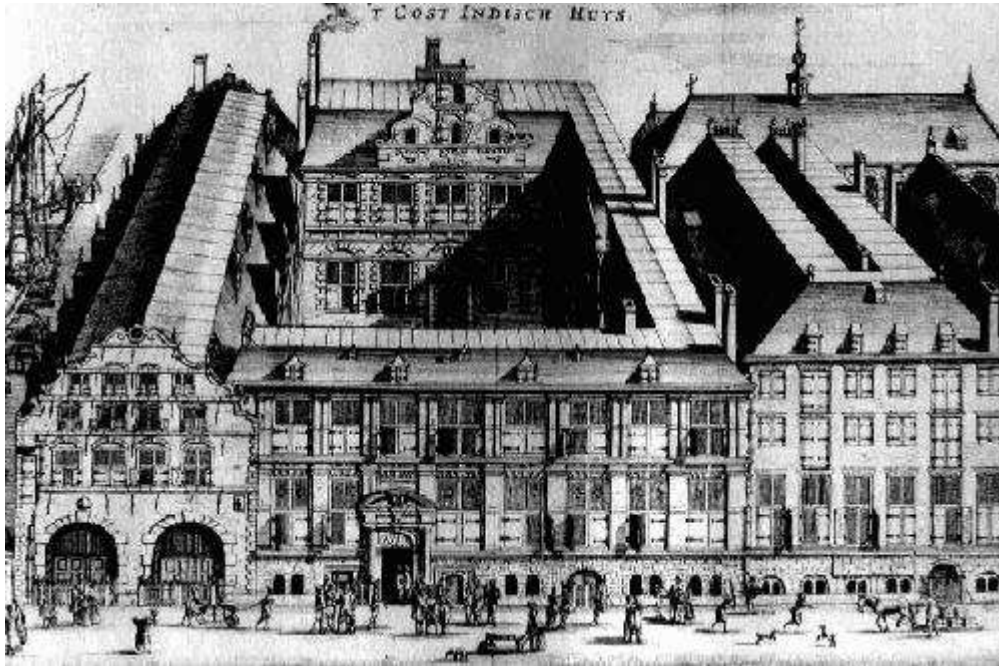
Oudste aandeel ter wereld van de VOC

Om het kapitaal voor de onderneming bij elkaar te krijgen werden aandelen uitgegeven. De VOC was het eerste bedrijf dat met aandelen werkte. Het oudste aandeel ter wereld, is een VOC aandeel. Het wordt bewaard in de Beurs van Amsterdam. Het idee om met aandelen te werken is afkomstig uit de visserij. Toen in de Middeleeuwen de Zuiderzee zo vol met haring zat dat je de vis met scheppen uit het water kon halen, werden er volop vissersschepen gebouwd om in de rijke buit te delen. Omdat contant geld voor een heel schip voor velen een probleem was, nam men een part. De een betaalde voor de kiel, een ander voor de tuigage, een derde voor de netten. Van de winst ontving men later een deel in overeenkomst met het 'part' dat men had betaald. In de beginjaren van de VOC werden de aandelen niet alleen gekocht door rijke ondernemers maar ook door dominees, dienstboden en ambachtslui. Bij het oprichten van de VOC werd het voor die tijd gigantische bedrag van f 6.424.588,- bij elkaar gebracht. Grootste aandeelhouder was de uit Vlaanderen afkomstige Isaac le Maire met f 97.000,-. Na verloop van tijd werden al die kleine aandeeltjes overgekocht door groot aandeelhouders.

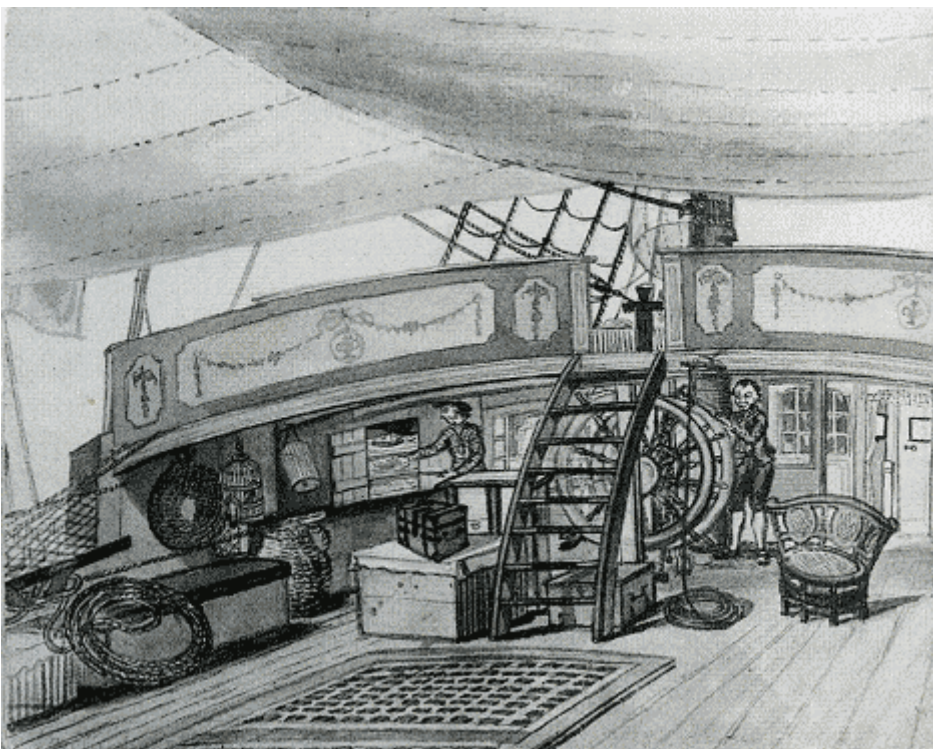
RTV N-H

Bron: **RADIO+TV NOORD-HOLLAND**

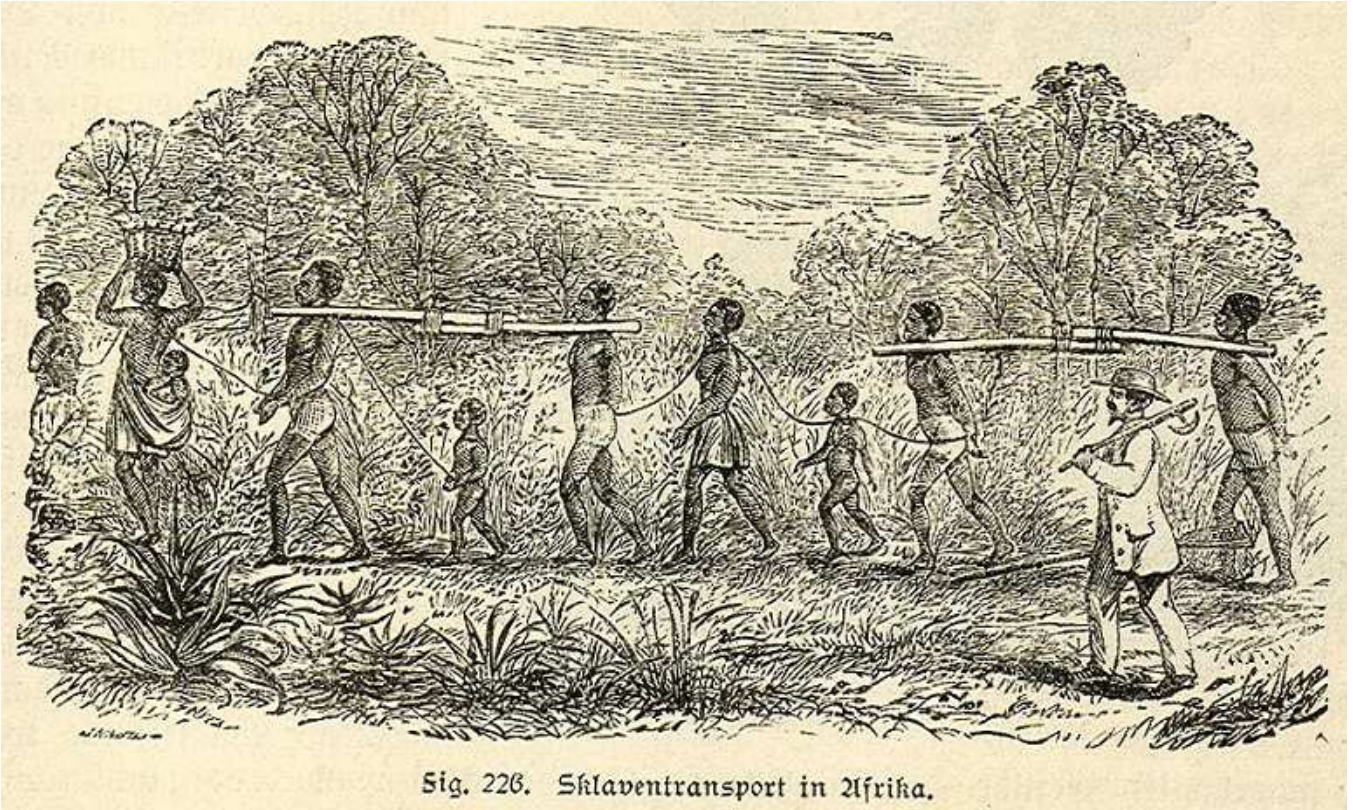
**Het Oostindisch huis in Amsterdam, hoofdkantoor van de VOC
(Uit: J. van Goor, *De Nederlandse Koloniën*, Den Haag, 1994)**

Gezicht op het achterdek van een Oost-Indiëvaarder. Tekening door Jan Brandes, 1785/86. Rijksmuseum Amsterdam.

Jan Brandes (1743-1808), een lutherse predikant van Nederlandse afkomst, diende de VOC van 1778 tot 1786. Zijn standplaats was Batavia, maar hij verbleef ook enige maanden op Ceylon. Aan de ijverige amateurtekenaar Brandes danken we enkele zeldzame getekende indrukken van het leven aan boord van een VOC-schip. Hier is duidelijk de bediening van het stuurrad te zien; links hangen twee vogelkooien.
Bron; Het Oost-Indisch avontuur. Duitsers in dienst van de VOC (1600-1800) Roelof van Gelder

Slaventransport in Afrika, gravure uit *Lehrbuch der Weltgeschichte oder Die Geschichte der Menschheit*, William Rednbacher, 1890

